

Klimata un enerģētikas ministrija

Latgales iela 165, Rīga, LV-1019, tālr. 66016740, e-pasts pasts@kem.gov.lv, www.kem.gov.lv

Rīgā 28.05.2025. Nr. 1-13/1243
Uz 30.04.2025 Nr. TND/1-22/25/1608

Tukuma novada pašvaldībai
Uz e-adresi

Par vēja parku ieviešanas attīstību

Klimata un enerģētikas ministrija (turpmāk – Ministrija) 2025. gada 30. aprīlī ir saņēmusi Tukuma novada pašvaldības 2025. gada 30. aprīļa iesniegumu Nr. TND/1-22/25/1608 “Par iedzīvotāju viedokli un pašvaldības lūgumu sniegt skaidrojumu par vēja parku attīstības politiku Latvijā”, kurā, ņemot vērā sabiedrības aktivitāti un pašvaldības pienākumu pārstāvēt iedzīvotāju intereses, kā arī, lai pieņemtu pamatotus, caurskatāmus un sabiedrības interesēm atbilstošus lēmumus, Tukuma novada pašvaldība uzdevusi jautājumus, uz kuriem Ministrija sniedz secīgas atbildes:

1. Vai Klimata un enerģētikas ministrijai ir izstrādāta stratēģija par Latvijā nepieciešamo vēja parku apjomu, lai nodrošinātu valsts energoapgādes vajadzības?

- **Kā tiek plānots noteikt, cik daudz vēja parku Latvijā ir nepieciešami?**

- **Vai šobrīd izsniegto atļauju skaits nav pārsniedzis stratēģiski pamatotu robežu?**

Eiropas Savienības elektroenerģijas tirgus ir liberalizēts. Kā noteikts Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 5. jūnija direktīvas (ES) 2019/944 par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvas 2012/27/ES (turpmāk – Direktīva 2019/944) 2. apsvērumā, elektroenerģijas iekšējais tirgus, ko Savienībā pakāpeniski ievieš kopš 1999. gada, tiek veidots tā, lai, organizējot elektroenerģijas pārrobežu tirgus, kuros valda konkurence, visiem Savienības galalietotājiem sniegtu patiesas izvēles iespējas – neatkarīgi no tā, vai šie patērētāji ir iedzīvotāji vai uzņēmumi –, radītu jaunas uzņēmējdarbības izdevības, panāktu konkurētspējīgas cenas, dotu iedarbīgus investīciju signālus un ļautu nodrošināt labāku pakalpojuma kvalitāti, kā arī sniegtu ieguldījumu piegādes drošības un ilgtspējas pilnveidē. Savukārt Direktīvas 2019/944 14. un 15. apsvērumā norādīts, ka dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka iekšējā elektroenerģijas tirgū nepastāv nepamatoti šķēršļi ienākšanai tirgū, darbībai tajā un iziešanai no tirgus un tirgus noteikumiem jāļauj ražotājiem un piegādātājiem ienākt tirgū un iziet no tā, balstoties uz to novērtējumu par savu darbību ekonomisko un finansiālo dzīvotspēju.

Attiecīgi Direktīvas 2019/944 3. panta 3. punktā un 6. pantā ir noteikts dalībvalstis pienākums nodrošināt, ka iekšējā elektroenerģijas tirgū nepastāv nepamatoti šķēršļi ienākšanai tirgū, darbībai tajā un iziešanai no tirgus, neskarot kompetences, ko dalībvalstis patur attiecībā uz trešām valstīm, kā arī pienākums nodrošināt tādas sistēmas ieviešanu, kas trešām personām dod piekļuvi elektroenerģijas pārvades un sadales sistēmām, pamatojoties uz publicētiem tarifiem, ko visiem lietotājiem piemēro objektīvi un bez sistēmas izmantotāju

diskriminācijas, paredzot, ka elektroenerģijas pārvades vai sadales sistēmas operators var atteikt piekļuvi, ja tam nav vajadzīgās jaudas. Šādu atteikumu attiecīgi pamato, izmantojot objektīvus un tehniski un ekonomiski pamatotus kritērijus.

Pārņemot Direktīvas 2019/944 prasības, Latvijas enerģētikas nozari regulējošos normatīvajos aktos netiek noteikta attiecīgā elektroenerģijas ražošanas veida, tajā skaitā elektroenerģijas ražošanas, izmantojot vēja enerģiju, pieļaujamā kopējā jauda un elektroenerģijas ražošanas iekārtu atrašanās vieta, atļaujot elektroenerģijas ražotājiem vērtēt savas darbības ekonomisko un finansiālo pamatotību, ņemot vērā normatīvajos aktos par teritorijas attīstības plānošanu un ietekmes uz vidi novērtējumu noteikto, kā arī nevienam subjektam nav dotas tiesības pārtraukt trešo pušu piekļuvi elektroenerģijas sistēmai.

Pašlaik elektroenerģijas pārvades sistēmai ir pieslēgti divu energoapgādes komersantu vēja parki – Popes un Tārgales pagastā atrodas sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Winergy” vēja parks ar jaudu 20,7 MW un Tārgales pagastā sabiedrība ar ierobežotu atbildību “TCK” vēja parks “Tārgale” ar jaudu 58,8 MW. Elektroenerģijas sadales sistēmai ir pieslēgtas vēja elektrostacijas ar kopējo jaudu 50,8 MW, no tām tā saucamo Grobiņas vēja parku veido vēja elektrostacijas ar jaudu 19,8 MW.

Saskaņā ar elektroenerģijas pārvades sistēmas operatora sniegto informāciju, vēja elektrostaciju (turpmāk – VES) ieviešanai ir rezervēti 791,9 MW pārvades sistēmas jaudas un hibrīdprojektu, kur viena no elektroenerģijas ražošanas iekārtām ir vēja elektrostacija, ieviešanai – 530 MW.¹

Elektroenerģijas tirgus likuma 15. panta pirmajā daļā noteikts, ka elektroenerģijas pārvades sistēmas operators sagatavo ziņojumu par pārvades sistēmas piegādes un patēriņa atbilstību un valsts elektroapgādes drošuma un nodrošinājuma ar ražošanas jaudām novērtējumu laika periodam līdz 10 gadiem.

Saskaņā ar Pārvades sistēmas operatora ikgadējā novērtējuma ziņojumu (2024. gads)² VES saražotā elektroenerģija no 520 GWh 2025. gadā pieaugs līdz 3161 GWh 2034. gadā (skat. tab.).

Gadi	Saražotas elektroenerģijas daudzums GWh/g										
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Vēja elektrostacijas, t.sk	392	520	649	777	905	1034	1162	1290	1419	3032	3161
sauszemes	392	520	649	777	905	1034	1162	1290	1419	1547	1676
atkarstes										1485	1485

Bāzes scenārijs paredz, ka elektroenerģijas sistēmas slodzes prognoze plānota pēc Ekonomikas ministrijas izsniegtās iekšzemes kopprodukta pieauguma prognozes Latvijai, uz enerģētikas nozarē iesaistīto sistēmas dalībnieku sniegtās informācijas, tajā skaitā informācijas no elektroenerģijas sistēmas lietotājiem, kas attīsta elektrotransporta ieviešanu un jaunu P2X vai ūdeņraža tehnoloģijas iekārtu uzstādīšanu, kā arī uz Latvijas sadales sistēmas operatoru iesniegto informāciju par slodzes un elektroenerģijas patēriņa attīstību. Bāzes scenārijā patēriņa attīstības temps ir mērens. Ģenerējošo jaudu attīstības prognozē ņemtas vērā elektrostacijas, kuras plānots nodot ekspluatācijā vai slēgt saskaņā ar elektroenerģijas sistēmas dalībnieku iesniegto informāciju, kā arī ievērojot informāciju par attīstības plāniem no saules un vēja ražotāju asociācijām. Bāzes scenārijā Daugavas HES hidroelektrostaciju izstrāde balstīta uz vidējo ikgadējo elektrostaciju izstrādi, un abu Rīgas TEC ražošana plānota atbilstoši brīvā elektroenerģijas tirgus apstākļiem un valsts atbalstam lieljaudas gāzes koģenerācijas stacijām. Ņemot vērā Latvenego plānu par Rīgas TEC-1 aprīkošanu ar dzesēšanas sistēmu, lai elektrostaciju varētu darbināt arī kondensācijas režīmā,

¹ <https://www.ast.lv/lv/content/pieslegumu-ierikšanas-un-atlautos-slodzes-izmainu-statuss>

² <https://www.ast.lv/lv/content/pieslegumu-ierikšanas-un-atlautos-slodzes-izmainu-statuss>

tā turpinās strādāt aplūkotajā periodā. VES, biomasas un biogāzes staciju un saules elektrostaciju attīstība plānota, balstoties uz pēdējo trīs gadu interesi par ģenerācijas avotu attīstības tempiem Latvijā un mēreniem, stabiliem ilgtermiņa ekonomiskajiem attīstības tempiem valstī. Atkrastes jūras VES attīstība norit mēreni un veiksmīgi, un PSO pieņem, ka jūras VES projekti, tajā skaitā ELWIND, tiek realizēti uz 2033. gadu ar 500 MW uzstādīto jaudu. Mazo dabasgāzes koģenerācijas staciju attīstība nav plānota, un saistībā ar dabasgāzes cenas pieaugumu un gāzes emisiju kvotu politiku, mazo dabasgāzes koģenerācijas staciju apjoms samazināsies.

Atbilstoši Pārvades sistēmas operatora ikgadējā novērtējuma ziņojuma (2024. gads) bāzes scenārijam laikā no 2025. gada līdz 2034. gadam Latvijā saražotās elektroenerģijas apjoms pilnībā nenosedz elektroenerģijas pieprasījumu (skat. tab.).

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Elektroenerģijas pieprasījums, GWh	6925	7033	7143	7256	7376	9030	9556	10087	10521	11159
Saražotā elektroenerģija, GWh	6238	6411	6584	6757	6929	7061	7257	7454	9135	9331
Nodrošinājums gada griezumā, %	90	91	92	93	94	78	76	74	87	84

Līdz ar to minētajā laikā ar VES saražoto elektroenerģijas apjomu, kas 2034. gadā veidos tikai 33,9 % no kopēja saražotās elektroenerģijas daudzuma, nebūs iespējams nosegt elektroenerģijas patēriņu Latvijā.

Lai Latvija sasniegtu 100% atjaunīgo elektroenerģiju, nepieciešami 1,5-2 GW vēja enerģijas, kas gadā vidēji saražo ap 3,6-4,9 TWh. Šāds saražotais vēja enerģijas apjoms sniegs iespēju mums aizstāt gan elektroenerģijas importu, gan elektroenerģijas ražošanā esošo fosilo kurināmo. Jāuzsver, ka atjaunīgās enerģijas jaudas ir būtiski palielināt, lai samazinātu elektroenerģijas cenas visiem elektroenerģijas lietotājiem. Jo vairāk būs efektīvas vēja un saules elektrostaciju ģenerējošā jaudas, jo vairāk varēs saražot elektroenerģiju no šiem atjaunīgajiem energoresursiem, kuru pašizmaksa ir zemāka, nekā izmantojot fosilos kurināmos.

Elektroenerģijas ražošanas jaudas un patēriņa prognozes līdz 2050. gadam ir ietvertas arī Ministrijas izstrādāto ilgtermiņa plānošanas vadlīniju “Latvijas enerģētikas stratēģija līdz 2050. gadam” projektā³ (turpmāk – Latvijas enerģētikas stratēģijas projekts), lai noteiktu mērķus un prioritātes, pielāgojoties straujajām pārmaiņām globālajā enerģētikas nozarē un nodrošinot stabilu, drošu un ilgtspējīgu energoapgādi valstī.

Papildus norādāms, ka elektroenerģijas tirgus ir pārrobežu tirgus, elektroenerģijas tirdzniecība notiek elektroenerģijas biržās, un biržā iepirkta elektroenerģija tiek izmantota to valstu elektroenerģijas pieprasījuma segšanai, kuru elektroenerģijas tirgotāji izmanto attiecīgi elektroenerģijas biržu. Latvijā saražotā elektroenerģija tiek tirgotā elektroenerģijas biržā Nord Pool AS, līdz ar to Latvijā saražoto elektroenerģiju, ja tās cena ir konkurētspējīga.

Latvija līdzās pārējām Eiropas Savienības dalībvalstīm ir apņēmusies samazināt klimatam nedraudzīgās emisijas jeb siltumnīcefektu gāzu emisijas un līdz 2050. gadam sasniegt klimatneitralitāti. Šādu lēmumu Latvija pieņēma 2022. gadā, atbalstot Eiropas zaļo kursu (*Green Deal*), kura mērķis ir samazināt piesārņojumu un atjaunot veselīgu līdzsvaru dabā un ekosistēmā, padarot Eiropas Savienību par pirmo klimatneitrālo zonu pasaulē. Klimatam nedraudzīgo emisiju samazināšana ir būtiska, lai veicinātu cīņu ar globālās sasilšanas ietekmi, ekstrēmiem laikapstākļiem (piemēram, 2024. gada jūlija vētra) un citām potenciālām dabas katastrofām.

Vienlaikus jāuzsver, ka Eiropas zaļā kursa pamatā ir globāli klimatam draudzīgas ekonomikas attīstība, kur investīcijas tiek virzītas uz klimatam un videi draudzīgiem uzņēmējdarbības projektiem. Latvijas interesēs ir saglabāt un vairot konkurētspēju, piesaistot un efektīvi izmantojot Eiropas Savienības finansējumu, kas vērsts uz mūsu tautsaimniecības

³ https://www.kem.gov.lv/sites/kem/files/media_file/projekts_kem-energetikas-strategija-2024.10.24.pdf

stiprināšanu, tai skaitā pret ekstrēmiem laikapstākļiem.

Emisijas var samazināt divos veidos – fosilos energoresursus aizstājot ar atjaunīgajiem energoresursiem, tādiem kā saule, vējš, biomas, hidroresursi, vai mazāk tērējot esošos energoresursus, vairojot energoefektivitāti. Mūsu valsts enerģētikas attīstības politikas pamatā attiecībā uz atjaunīgo energoresursu izmantošanu ir esošo priekšrocību izmantošana. Latvija ir bagāta ar dabas resursiem un spēcīgu energosistēmas infrastruktūru. Piemēram, Latvijā ir piemērots reljefs un optimāls vēja ātrums izmaksu efektīvai vēja enerģijas izmantošanai elektroenerģijas ražošanai un citas priekšrocības.

Norādāms, ka tehnoloģijas elektroenerģijas ražošanai, izmantojot saules vai vēja enerģiju, ir uzskatāmas par attīstītām, pārbaudītām tehnoloģijām, un pēdējo 20 gadu laikā šo tehnoloģiju izmaksas par vienu jaudas vienību samazinās, tādēļ to ieviešana nes tūlītēju ieguvumu arī tautsaimniecībai. Ministrijas ir veikusi sauszemes VES ieviešanas ekonomisko izvērtējumu, un ar to var iepazīties Latvijas enerģētikas stratēģijas projektā.⁴ Latvijā nav noteikti specifiski aizliegumi kādai konkrētai atjaunīgo energoresursu tehnoloģijai vai veidam, bet ir noteikti konkrēti ierobežojumi tehnoloģiju atrašanās vietai vai atbilstībai vides, bioloģiskās daudzveidības, sabiedrības vai teritoriālajiem nosacījumiem.

Papildus norādāms, ka atjaunīgo energoresursu izmantošana ne vien ļauj samazināt piesārņojumu, bet arī mazina nepieciešamību elektroenerģijas ražošanā izmantot dārgus energoresursus, kādi ir fosilas izcelsmes energoresursi, piemēram, dabasgāze.

2. Tukuma novada teritorijā jau šobrīd ir dota atļauja un ir uzsākta 22 vēja turbīnu ar plānoto 157 MW elektrības ražošanas jaudu būvniecība, kā arī apmēram 300 ha platībā tiek uzstādīti saules paneļi. Pašlaik tiek veikts IVN vēl vienam līdzīgam vēja parkam Tukuma novada teritorijā. Novada teritorijā ir jau liela teritorija izmantota atjaunojamajai enerģijai.

- **Vai ministrijai ir redzējums vai plāns par vēja un saules enerģijas objektu izvietojuma teritoriālu sabalansēšanu starp Latvijas reģioniem?**
- **Vai tiek izvērtēts taisnīguma princips attiecībā uz ietekmi uz dažādu teritoriju iedzīvotājiem?**
- **Vai ir plānota teritoriālā regulēšana, lai mazinātu nevienlīdzīgu slogu uz noteiktiem novadiem?**

Kā minēts atbildē uz 1. jautājumu elektroenerģijas tirgus darbojas brīvas komercdarbības un konkurences apstākļos, līdz ar to, izvēloties teritoriju, VES ieviesējs ir brīvs izdarīt izvēli, vadoties no tiesiskā regulējuma, proti, ņemot vērā, teritorijas pieejamību, valsts drošību, vides aizsardzības un arī iedzīvotāju piekrišanas faktorus. Tieši šī iemesla dēļ ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk – IVN) procedūras viens no svarīgākajiem posmiem ir publiskā apspriešana. Attiecīgās teritorijas iedzīvotājiem ir dotas plašas iespējas līdzdarboties vides jautājumu izvērtēšanā, kā arī ietekmēt lēmuma pieņemšanas gaitu un galarezultātu.

VES ierīkošanas vietas noteikšanu regulē normatīvie akti par teritorijas attīstības plānošanu, valsts drošības aizsardzību un ietekmes uz vidi (tostarp cilvēku veselību) novērtējumu.

Atjaunīgās energoresursu enerģijas izvēršanas kartēšana ir obligāta prasība, kas noteikta Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 11. decembra direktīvas (ES) 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (pārstrādāta redakcija) 15.b pantā ar mērķi apzināt potenciālās teritorijas atjaunīgo energoresursu ieviešanai, un tā ir jāveic līdz 2025. gada 21. maijam (15.b panta 1. punkts). Savukārt,

⁴ https://www.kem.gov.lv/sites/kem/files/media_file/projekts_kem-energetikas-strategija-2024.10.24.pdf

Direktīvas (ES) 2018/2001 15.c panta 1. punkts nosaka, ka līdz 2026. gada 21. februārim dalībvalstis nodrošina, ka tiek izstrādāts paātrinātās atjaunīgo energoresursu apguves teritorijas plāns vai plāni. Kartēšanā tiek apzinātas teritorijas, kas papildus esošajām ir nepieciešamas, lai valsts sasniegtu savu atjaunīgo energoresursu mērķi. Šajās izvēlētajās teritorijās projektu attīstībai varētu tikt paredzēti vienkāršoti nosacījumi. Ministrija sadarbībā ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centru izstrādā minēto karti atjaunīgās enerģijas paātrinātās apguves teritoriju noteikšanai.

Jānorāda, ka likuma "Par aviāciju" 113.⁴ pants noteic papildus citu normatīvo aktu prasību izpildei saņemt Aizsardzības ministrijas atļauju būvēt, ierīkot un izvietot objektus, kuru augstums virs to atrašanās vietas reljefa ir 100 metri vai vairāk un kuri neatradīsies šā likuma 113.² un 113.³ pantā minētajās vietās. Šī tiesību norma attiecināma arī uz VES ierīkošanas saskaņošanu. Aizsardzības ministrija ir publicējusi VES attīstības karti radaru tuvumā.⁵ Arī šie ierobežojumi ietekmē VES ieviešanu teritorijas izvēlē.

Ņemot vērā Latvijas Republikas nelielo teritoriju, IVN procedūrā gūtos atzinumus, valsts drošības apsvērumus un iedzīvotāju attieksmi, VES ieviešana ir komplicēts process. Prasības IVN procedūrai Latvijā nosaka likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" un Ministru kabineta 2015. gada 13. janvāra noteikumi Nr. 18 "Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību" (turpmāk – Noteikumi Nr. 18).

Saskaņā ar Noteikumiem Nr. 18, atzinumu par paredzētās darbības, tajā skaitā VES ieviešanas IVN ziņojumu sniedz Enerģētikas un vides aģentūrā (turpmāk – EVA), un attiecīgā pašvaldība, pamatojoties uz atzinumu, pieņem lēmumu par paredzētās darbības akceptēšanu. Attiecīgi, ja VES paredzēts ieviest pašvaldības teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā tam paredzētajās teritorijās, lēmumu par VES ierīkošanas akceptēšanu (neakceptēšanu) var pieņemt pašvaldība, ņemot vērā EVA atzinumu par paredzētās darbības IVN ziņojumu. Atbilstoši Noteikumu Nr. 18 72. punktam pašvaldība, kuras teritoriju var skart paredzētā darbība, saskaņā ar likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 21. panta otro daļu var ierosināt galīgo lēmumu par paredzēto darbību pieņemt Ministru kabinetam.

Vienlaikus Ministrija vērs uzmanību, ka teritorijas attīstības plānošana, tai skaitā teritorijas plānojuma izstrāde, apstiprināšana un tā īstenošanas koordinēšana un uzraudzība ir pašvaldības ekskluzīvā kompetence.⁶ Tas nozīmē, ka cita, centrālā vai reģionālā vara, nav tiesīga pašvaldībām piešķirtās pilnvaras apstrīdēt vai ierobežot, izņemot gadījumus, kad tas paredzēts likumā,⁷ un pašvaldības, likumā noteiktās robežās, ir pilnā mērā tiesīgas īstenot savas iniciatīvas ikvienā jautājumā.⁸ Tādējādi nozaru ministrijas nevar iejaukties pašvaldību kompetences jautājumu risināšanā vai tās iniciatīvu īstenošanā.

Jāuzsver, ka pašvaldības nav atrautas no valsts un tām kopīgi ar valsts pārvaldes iestādēm ir pienākums aizsargāt ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.

Papildus tam pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un teritorijas plānojums nedrīkst būt pretrunā ar valsts politikas plānošanas dokumentiem un starptautiskām saistībām, kuras Latvija apņēmusies izpildīt. Tādējādi, izstrādājot ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un teritorijas plānojumu, pašvaldībai ir pienākums ņemt vērā arī valsts politikas plānošanas dokumentus, jo īpaši – valsts politikas plānošanas dokumentus vides aizsardzības un atjaunīgo energoresursu jomā.⁹ Tā kā valsts izvirzījusi mērķi nodrošināt enerģētisko neatkarību, enerģētikas politiku pārorientējot uz atjaunīgiem energoresursiem, tad pašvaldību

⁵ https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/VEJA_PARKI_1_0.jpg

⁶ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 12. panta pirmā un trešā daļa;

⁷ Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4. panta ceturrtā daļa;

⁸ turpat 4. panta otrā daļa;

⁹ sk. Satversmes tiesas 2011. gada 3. maija sprieduma lietā Nr. 2010-54-03 8.1., 9.1. un 9.2. apakšpunktu;

ilgtspējīgas attīstības stratēģijā ir jāparedz mērķi un uzdevumi šī kopīgā mērķa sasniegšanai, savukārt teritorijas plānojumā ir jāplāno teritorijas, kurās attīstāma atjaunīgo energoresursu ražošana un pašvaldība nevar noteikt vēja būvniecības absolūtu aizliegumu tās administratīvajā teritorijā.¹⁰

Jāatzīmē, ka saskaņā ar Ministru kabineta 2024. gada 27. augusta noteikumiem Nr. 577 “Vēja elektrostaciju maksājumu kārtība vietējās kopienas attīstībai” (turpmāk – Noteikumi Nr.577), vistiešāko labumu vēja parku tuvumā gūs iedzīvotāji un pašvaldības - 2500 EUR/MW gadā. Summa tiek sadalīta divās vienādās daļās – 50% iedzīvotājiem (esošajiem ēku īpašniekiem) un 50% pašvaldībai. Minimālais finansiālais labums gadā iedzīvotājam būs vienas mēnešalgas apmērā, bet maksimālais apmērs – trīs mēnešalgas. Latvijā 2025. gadā minimālās algas apmērs ir 740 EUR. Finansiālais labums netiks aplikts ar iedzīvotāju ienākuma nodokli. Ieguldījums vietējā kopienā tiks piemērots tajos gadījumos, kad vēja turbīnas sauszemē atradīsies 2 km attālumā no dzīvojamās ēkas. Šo finansiālo labumu nodrošinās vēja projektu attīstītājs no saviem līdzekļiem. Pašvaldība šos līdzekļus varēs izmantot, lai īstenotu klimata un energoefektivitātes projektus, sakoptu pašvaldības infrastruktūru, veiktu ceļu un ielu remontdarbus. Finansiālais labums iedzīvotājiem sekmēs viņu dzīves kvalitāti un maksātspējas kāpumu, veicinot preču un pakalpojumu patēriņu.

3. Ņemot vērā tehnoloģiju attīstību, tai skaitā vēja turbīnu augstuma un jaudu pieaugumu, vai ministrija plāno pārskatīt normatīvos noteiktos pieļaujamos attālumus no dzīvojamām ēkām?

- Kā tiek izvērtēta šo izmaiņu ietekme uz iedzīvotāju drošību, veselību un dzīves kvalitāti?

- Vai ministrija plāno iniciēt jaunu zinātniski pamatotu izvērtējumu vai normatīvo regulējumu šajā jomā?

Ievērojot VES infrastruktūras raksturu, to būvniecības procesu, IVN ietvaros katrai VES attīstīšanas projekta iecerei pēc pieprasījuma no EVA puses, Veselības ministrijas padotībā esošā iestāde Veselības inspekcija iesniedz EVA nosacījumus, kādi VES darbības ietekmju faktori, proti, troksnis, tajā skaitā infraskaņas troksnis, elektromagnētiskā lauka starojums un mirgošanas efekts, ir jāvērtē projekta izstrādātājam attiecībā uz iedzīvotāju veselību. Ievērojot saistošos normatīvos aktus un veicot IVN procedūras, tiek novērsti riski, ka VES būvniecība un ekspluatācija varētu apdraudēt cilvēku veselību.

Turklāt Valsts vides dienesta apstiprinātās vadlīnijas sniedz skaidrus nosacījumus VES attīstītājiem un ekspertiem par to, kā vērtējami dažādie ietekmes aspekti. Attiecībā uz mirgošanas efektu pārdomāta VES izvietošana un konstrukcija var samazināt to ietekmi. To nodrošina atbilstošas modelēšanas programmatūras lietošana objekta projektēšanas laikā. Izmantojot speciālu programmatūru, tiek prognozēts mirgošanas stundu skaits gada laikā un noteikta ietekmes zona. Latvijā nav spēkā tiesību normas, kas regulētu mirgošanas efektu, bet atbilstoši ārvalstu praksei, rekomendējams nepārsniegt 30 mirgošanas stundas gadā, ja tās aprēķinātas pēc sliktākā scenārija metodes. Attiecībā uz troksni, tostarp infraskaņu, kuru rada lielās vēja turbīnas, kas parasti nav dzirdama, bet izraisa ēku un cita veida strukturālo elementu vibrācijas un var pastiprināt esošo trokšņa līmeni, minētajās vadlīnijās skaidrots, ka jāvērtē gan vairāku VES summārā ietekme, gan arī VES apkārtņē esošie nozīmīgie vides trokšņa avoti, kas kopā ar VES radīto troksni var radīt trokšņa robežlielumu pārsniegumus vai palielināt trokšņa piesārņojumu vietās, kur jau novērojams paaugstināts piesārņojuma līmenis.

Patlaban zinātniskā literatūra neapstiprina, ka vēja turbīnu infraskaņa kaitētu cilvēku

¹⁰ sk. Satversmes tiesas 2011. gada 24. februāra sprieduma lietā Nr. 2010-48-03 6.2. punktu;

veselībai. Par VES radīto infraskaņu pasaulē ir veikti dažādi pētījumi, kas nepierāda, ka turbīnu radītā infraskaņa bojātu iekšējos orgānus, radītu galvassāpes vai citādi negatīvi ietekmētu cilvēku veselību. Dažādos pētījumos norādīts, ka iedzīvotāju bažām par vēja turbīnām var būt arī psiholoģiski aspekti, piemēram, diskomforts, ko rada to fiziska klātbūtne tuvumā. Viens no šādiem pētījumiem, kas liecina, ka sūdzības par simptomiem varētu būt subjektīvas, neatkarīgi no radītās ietekmes, tika publicēts 2014. gadā zinātniskajā žurnālā "Health Psychology", (American Psychological Association)¹¹, kurā tika pētīts, vai informācija par infraskaņas ietekmi uz veselību var radīt simptomu gaidas un tādējādi izraisīt simptomus, pat ja infraskaņa nav reāla. Rezultāti parādīja, ka dalībnieki ar augstām gaidām ziņoja par ievērojamu simptomu skaita un intensitātes pieaugumu gan infraskaņas, gan fiktīvās (imitētās) infraskaņas iedarbības laikā. Savukārt, otrajā grupā, kurā gaidas bija zemākās, simptomātiskas izmaiņas netika novērotas. Pētījuma secinājums – veselīgiem cilvēkiem, saņemot informāciju par paredzamo infraskaņas fizioloģisko ietekmi, parādījās simptomi, kas atbilda šai informācijai, gan reālas, gan imitētas infraskaņas iedarbības laikā.

Vēl viens pētījums publicēts 2023. gadā par vēja turbīnu infraskaņas ietekmi uz cilvēka fizioloģiju un miegu ("Environmental health perspectives")https://veselibasministrija-my.sharepoint.com/personal/anita_segliņa_vm_gov_lv/Documents/Documents/v%C4%93ja%20parki/info_120525.docx - ftn2.¹² Pētījums tika veikts laboratorijas apstākļos, kur 37 pieaugušie dalībnieki tika pakļauti 72 stundu infraskaņas (1,6 - 20 Hz, ~ 90 dB) ietekmei. Ekspozīcijai jeb iedarbībai izmantoja: vēja turbīnu radīto infraskaņu, fiktīvu infraskaņu un satiksmes trokšņus. Tika mērīti: pamošanās periods pēc miega sākuma (kopējais minūšu skaits, cik ilgi cilvēks ir nomodā pēc sākotnējās aizmigšanas - WASO), citi miega fizioloģiskie rādītāji, elektroencefalogrāfija nomodā, vēja turbīnas sindroma simptomi (galvassāpes, troksnis ausīs, auss spiediens, reibonis, aizkaitināmība), kardiovaskulārā fizioloģija un neurobiheivoriālā reakcija. Rezultātos secināts, ka infraskaņa neietekmēja nevienu no pētījumā izmantotajiem fizioloģiskajiem vai psiholoģiskajiem rādītājiem. Pētījums neapstiprināja, ka infraskaņa izraisa vēja turbīnas sindromu vai miega traucējumus.

2013. gadā Austrālijā arī veikts pētījums, kas atklāja, ka VES izraisītās slimības ir psihosomatiskas, proti, visticamāk cilvēku satraukumu ir raisījuši mīti par ietekmi uz veselību. Pētnieki konstatējuši, ka tā būtībā ir socioloģiska parādība un ka tās izplatības galvenā iezīme ir tāda nosaukuma piešķiršana kā "vēja turbīnas sindroms" un "vibroakustiskā slimība". Arī citi recenzēti pētījumi Eiropā, Kanādā un ASV ir atspēkojuši iespējamo "sindromu", kas nav medicīniski atzīts, liekot domāt, ka tā ir nelabvēlīga publicitāte, pretestība turbīnām vai negatīvu cerību un ieteikumu spēks, kas varētu likt cilvēkiem justies slikti.¹³

Kā minēts iepriekš, attiecībā uz iedzīvotāju labbūtības veicināšanu Ministru kabinets ir pieņēmis Noteikumus Nr.577, kas paredz VES īpašnieku pienākumu sniegt ieguldījumu vietējā kopienā, proti, finansiālu labumu pašvaldībām un iedzīvotājiem, kuri dzīvos vēja parku tuvumā.

Ieguldījums vietējā kopienā ir jāveic ne tikai vēja parkiem sauszemē, bet arī jūrā izvietotām vēja stacijām, kuru jauda ir vismaz 1 MW un vairāk. Ieguldījums vietējā kopienā jāveic, ja vēja parks sauszemē atrodas 2 km attālumā no dzīvojamās ēkas, bet vēja parks jūrā atrodas līdz 25 km attālumā no krasta (mērot no vēja parka robežas taisnā leņķī pret krastu un maksājumu piemērojot dzīvojamajām mājām 2 km rādiusā no krasta punkta). Gadījumā, ja vēja parka attīstītājs plāno palielināt jaudu jau esošajai vēja elektrostacijai vai palielināt vēja

¹¹ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23477573>

¹² <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36946580>

¹³ <https://www.theguardian.com/environment/2013/mar/15/windfarm-sickness-spread-word-australia>

staciju skaitu jau esošā vēja parkā, arī tādā gadījumā vēja parka attīstītājam būs jāsniedz ieguldījums vietējai kopienai.

Lai saņemtu finansiālo labumu, dzīvojamai ēkai jābūt nodotai ekspluatācijā pirms vēja elektrostacijas būvatļaujas izsniegšanas, kā arī ēka nav pilnīgi vai daļēji sagrūvusi, bīstama vai ainavu bojājoša būve. Gadījumā, ja īpašums pieder diviem īpašniekiem (piemēram, laulātie), finansiālais labums tiek sadalīts vienādās daļās starp kopīpašniekiem.

Ministrija kā par enerģētikas nozari vadošā valsts pārvaldes iestāde nepārtraukti veic darbu normatīvā regulējuma aktualizēšanai un pilnveidošanai, balstoties uz zinātnisku pieeju un faktos balstītiem apstākļiem, kā arī rīko dažādus pasākumus (konferences, forumus, tikšanās), lai kļiedētu mītus par VES ieviešanu. Ministrija augsti novērtē Tukuma novada pašvaldības interesi saistībā ar VES ieviešanu un pauž pārliecību, ka VES attīstītāju un iedzīvotāju intereses tiks risinātas sarunu ceļā, jo iedzīvotāju labklājība nav iedomājama bez elektroenerģijas stabilas apgādes.

Valsts sekretāre

Līga Kurevska

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU